

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки
та психології

(підпис)

О.В. Пономаренко

(ініціали та прізвище)

« 31 »

08

2023 р.

СІМЕЙНА ПСИХОТЕРАПІЯ (ПОГЛИБЛЕНО)

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(за вибором)**

підготовки магістра

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 053 – психологія
освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»

Укладач: Залановська Леся Ігорівна, к. психол. наук, доцент кафедри психології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від «31» 08 2023 р.
Завідувач кафедри

(підпис)

Н.О. Губа

(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету СПП

Протокол № 1 від «30» 08 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету

(підпис)

Т.В. Турбар

(ініціали, прізвище)

Погоджено
з навчально-методичним відділом

(підпис)

Г.О. Горбань

(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Вибіркові компоненти освітньої програми	
		Дисципліни вільного вибору здобувача освіти в межах спеціальності	
Спеціальність 053 - Психологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		3	3
	Змістових модулів – 3	Лекції	
		12 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Кількість поточних і контрольних заходів – 7	Практичні	
		10 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		68 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою поглибленого вивчення навчальної дисципліни «Сімейна психотерапія» є детальне опанування практичними аспектами проведення психотерапевтичної роботи з сім'єю; розвиток практичних вмінь та навичок, формування психологічної готовності до практичної роботи з та викликами сьогодення у галузі сімейної психотерапії.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сімейна психотерапія» є:

- 1) системне викладення існуючих наукових уявлень про основні закономірності та явища в галузі сімейної психотерапії;
- 2) висвітлення етапів проведення сімейної психотерапії згідно різних теоретичних підходів;
- 3) розкриття принципів та правил роботи сімейного психотерапевта згідно етичного кодексу психолога;
- 4) оволодіння практичними аспектами проведення сімейної психотерапії;
- 5) рефлексія професійно важливих рис особистості сімейного психотерапевта, умови ефективності сімейної психотерапії та результати психотерапевтичного впливу.

Згідно вимог освітньо-професійної програми за результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач має

набути такі програмні компетентності:	методи і контрольні заходи
- ІК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог. - ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	– метод усного контролю; – метод письмового контролю; – метод тестового контролю; – метод практичної перевірки; – метод самооцінки; – вхідний контрольний захід; – поточні контрольні заходи; – тематичні контрольні заходи; – атестаційний контроль; – підсумковий контроль;

<p>- СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.</p> <p>- СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освіт-ню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.</p> <p>- СК15. Здатність ефективно забезпечувати супровід щодо збереження та зміцнення психічного здоров'я в умовах воєнних дій, подолання важких психологічних станів, характерних для учасників бойових дій; надання психологічної допомоги постраждалим від насильства та воєнного терору та їх близьким, які відчують емоційне напруження та страждання</p>	<p>– контроль на практичних заняттях.</p>
<p align="center">досягти таких програмних результатів навчання:</p>	<p align="center">методи і контрольні заходи</p>
<p>ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.</p> <p>ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>ПРН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності</p> <p>ПРН13. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання</p> <p>ПРН16. Знати про здобутки класичної та сучасної психології у сфері методології, теорії, практики та емпіричних досліджень</p> <p>ПРН19. Здійснювати аналіз та забезпечувати супровід з подолання важких психологічних станів, характерних для учасників бойових дій</p>	<p>– метод усного контролю;</p> <p>– метод письмового контролю;</p> <p>– метод тестового контролю;</p> <p>– метод практичної перевірки;</p> <p>– метод самооцінки;</p> <p>– вхідний контрольний захід;</p> <p>– поточні контрольні заходи;</p> <p>– тематичні контрольні заходи;</p> <p>– атестаційний контроль;</p> <p>– підсумковий контроль;</p> <p>– контроль на практичних заняттях.</p>

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Сімейна психотерапія» логічно й змістовно-методично пов'язана з дисциплінами «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія сім'ї», «Основи психологічного консультування», «Психологія сексуальності», «Психологія любові».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Практичні аспекти проведення психотерапевтичної роботи з сім'єю

Тема 1. Основні етапи сімейної психотерапії

Етапи сімейної психотерапії. Особливості першої зустрічі з клієнтом, встановлення психотерапевтичних відносин. Техніки встановлення і підтримки психотерапевтичного контакту. Класифікація запитів. Основні труднощі, з якими може зустрітись психотерапевт на різних етапах роботи. Модель ефективного психотерапевта.

Тема 2. Особливості діагностичного процесу в роботі із сім'єю

Визначення об'єктів та суб'єктів Психологічної допомоги. Характер скарги членів сім'ї. Основні поведінкові синдроми батьків//подружжя. Визначення виду психологічної допомоги членам сім'ї. Основні методи психодіагностики шлюбно-сімейних та батьківсько-дитячих стосунків та методи психологічного впливу на етапі власне консультування.

Тема 3. Діагностичний інструментарій вивчення сім'ї

Методи діагностики подружніх відносин: опитувальник «Спілкування в родині» (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовська); проєктивний тест «Сімейна соціограма» (Е. Г. Ейдемільер); методика «Рольові очікування і домагання у шлюбі» (А. Н. Волкова); методика «Розподіл ролей в сім'ї» (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовська); методика «Типовий сімейний стан» (Е. Г. Ейдемільер, В. В. Юстицкіс); проєктивна методика «Сімейна гемограма» (Е. Г. Ейдемільер), що дозволяє зобразити у вигляді графічної схеми родинні зв'язки в родині, уявити характер взаємин, неусвідомлюваний членами сім'ї.

Тема 4. Діагностичний інструментарій вивчення дитячо-батьківських відносин

Діагностика дитячо-батьківських відносин: тест «Батьківсько-дитячі відносини» (PARI) (американських психологів Е. С. Шефер, Р. К. Белл; адаптований Т. Н. Нещерет); тест-опитувальник аналізу сімейного виховання та профілактики порушень виховання «АСВ» (Е. Г. Ейдемільер, В. В. Юстицкіс); тест-опитувальник батьківського ставлення «ОРО» (А. Я. Варга, В. В. Столін); батьківський твір «Історія життя моєї дитини»; опитувальник емоційних стосунків в сім'ї Є. І. Захарової (методика ОДРЕВ); графічний тест «Малюнок сім'ї»; методика «Сім'я тварин»; проєктивна методика Рене Жіля, що досліджує міжособистісні відносини дитини і його сприйняття сімейних відносин; методика А. Г. Лідерса та І. В. Анісімової «Діагностика емоційних відносин в сім'ї».

Тема 5. Особливості використання психотерапевтичних технік в сімейній психотерапії

Генограма, «Сімейна скриня» Арт - терапевтичні техніки сімейної психотерапії. «Сімейна скульптура», написання казки тощо. Неспеціальні та специфічні прийоми і техніки роботи в діяльності сімейного психотерапевта.

Тема 6. Допомога сім'ї з труднощами у дитячо-батьківських відносин

Батьківське відношення до дитини: визначення, типи, вплив на психічний розвиток. Психологічна допомога дітям розлучених батьків.

Змістовий модуль 2. Особливості роботи сімейного психотерапевта з різними запитами

Тема 7. Психологічна допомога та консультування сімей, в яких виховуються діти з особливими освітніми потребами

Поняття діти з особливими освітніми потребами. Категорії порушень психіофізичного розвитку у дітей. Види взаємостосунків в сім'ях де виховуються діти з особливими освітніми потребами. «Сімбютична єдність», «Емоційна ізоляція». Види соціальної та психологічної допомоги сім'ям дітей з особливими освітніми потребами. Психологічна корекція почуття образи у батьків по відношенню до дитини з особливими освітніми потребами.

Тема 8. Особливості надання психологічної допомоги сім'ї військовослужбовця

Особливості психологічного консультування військовослужбовців та ветеранів, які постраждали внаслідок травмивних подій, зокрема, з важкими наслідками бойових поранень та звільненими з полону, а також особливості консультаційної роботи з членами сімей військовослужбовців.

Тема 9. Психологічна допомога важкохворим та помираючим членам сім'ї

Практика консультування з приводу проблем, пов'язаних з соматичною або фізичною хворобою партнера (підозра у хворобі партнера, труднощі у стосунках з ним, проблеми взаємодії з соматичним хворим). Види старості. Стратегії пристосування до старіння. Основні психологічні проблеми людей літнього віку та шляхи їх вирішення. Психологічна допомога сім'ї яка пережила втрату.

Тема 10. Результат терапевтичного впливу

Поняття «терапевтичний вплив» та його результати. Зміна сімейних уявлень. Трансформація поглядів членів сім'ї. Трансформація сімейної системи та її підсистем. Відкриття сімейних міфів та інше.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня	Практ. зав-ня	Усього балів
		ден	заоч	ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.			
1	30	10	4	6	2	4	2	20	26	10	10	20
2	30	12	4	6	2	6	2	18	26	15	15	30
Усього за змістові модулі	60	22	8	12	4	10	4	38	52	30	30	60
залік	30							30	30	20	20	40
Загалом		90						68	82	100		

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Основні етапи сімейної психотерапії	2	-
1	Особливості діагностичного процесу в роботі із сім'єю	2	
1	Діагностичний інструментарій вивчення сім'ї	1	
1	Діагностичний інструментарій вивчення дитячо-батьківських відносин	1	
1	Особливості використання психотерапевтичних технік в сімейній психотерапії	-	
2	Психологічна допомога та консультування сімей, в яких виховуються діти з особливими освітніми потребами	2	4
2	Особливості надання психологічної допомоги сім'ї військовослужбовця	2	
2	Психологічна допомога важкохворим та помираючим членам сім'ї	2	
2	Результат терапевтичного впливу	-	
Разом		12	4

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Основні етапи сімейної психотерапії	-	-
1	Особливості діагностичного процесу в роботі із сім'єю	-	-
1	Діагностичний інструментарій вивчення сім'ї	2	2
1	Діагностичний інструментарій вивчення дитячо-батьківських відносин	2	
1	Особливості використання психотерапевтичних технік в сімейній психотерапії	-	-
2	Психологічна допомога та консультування сімей, в яких виховуються діти з особливими освітніми потребами	2	1
2	Особливості надання психологічної допомоги сім'ї військовослужбовця	2	2
2	Психологічна допомога важкохворим та помираючим членам сім'ї	2	1
2	Результат терапевтичного впливу	-	-
Разом		10	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	5
2	Підготувати презентацію одного з обраної теми	Представлення презентації з обраної теми	Обґрунтованість та змістовність підготовленого матеріалу з обраної теми	15
2	Виконання ІДЗ	Представлення результатів виконання ІДЗ	Обґрунтованість та змістовність підготовленого матеріалу з обраної теми	20
Усього контр. заходів	7			60

8. Підсумковий семестровий контроль**

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Залік	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: теоретичне висвітлення питань з курсу «Сімейна психотерапія»	Питання щодо підготовки до заліку подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	25
	Практичне завдання		Вимоги та критерії до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	35
Усього за підсумковий семестровий контроль				60

9. Рекомендована література

Основна:

1. Каліна Н. Ф. Психотерапія : підручник : [для студентів ВНЗ] / Н. Ф. Каліна ; М-во освіти і науки України. - Київ : Академвидав, 2010. – 280 с.

2. Карпенко Є. В. Методи сучасної психотерапії : навч. посіб. / Є. В. Карпенко ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. - Львів; Дрогобич : Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка, 2015. – 120 с.

3. Крупельницька Л. Ф. Напрями сучасної психотерапії : навч. посіб. Київ : Київський університет, 2018. 350 с.

4. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М. І. Мушкевич. – Вид. 3-тє. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.

5. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н. І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 270 с.

6. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Дучимінська Т. І., Магдисюк Л. І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.

7. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: Навчальний посібник. – К: ВД «Професіонал», 2005. – 656 с.

8. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с.

Додаткова:

1. Васьківська С. Психологічний запит клієнта / С. Васьківська // Психолог. – 2007. – Січ. (№ 4). – С. 17-18.– (Психологічне консультування).

2. Бойко Г. Основні положення теорії Берта Хеллінгера та особливості застосування сімейних системних розстановок / Г. Бойко, Л. М. Гридковець //

Вісник : [збірник] / Київ. ін-т бізнесу і технологій ; [відповід. за вип. Р. О. Язиніна]. – Київ, 2016. - Вип. 3 (31). – С. 3-9.

3. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій / відп. ред. І. В. Хронюк. Київ : МАУП, 2001. 96 с

4. Гаркавенко Н. Психологічна допомога сім'ям: розвиток і сучасний стан / Н. Гаркавенко // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2011. – Вип. 16(2). – С. 191-202.

5. Глива Є. Л. Вступ до психотерапії : навч. посіб. Острог ; Київ : Острозька академія : Кондор, 2009. 531 с.

6. Євсєєва Л. І. Поняття «проблеми» сім'ї. Стабілізуючий фактор «проблеми» комунікацій сім'ї, можливості психотерапії / Л. І. Євсєєва // Вісник : [збірник] / Київ. ін-т бізнесу і технологій ; [відп. за вип. Р. О. Язиніна]. – Київ, 2016. - Вип. 2 (30). – С. 80-81.

7. Журавльова Н. Ю. Психологічна допомога дружинам демобілізованих військовослужбовців: можливості гуманістичної психотерапії / Н. Ю. Журавльова, Т. С. Гурлева // Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього : зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.- практ. конф. (19–20 травня 2017 р.). – О., 2017. – С. 14–16.

8. Іващенко А. С. Психологічні чинники міжособистісних стосунків у молодих сім'ях з різним типом подружньої взаємодії : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Іващенко А. С. ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2013. – 20 с.

9. Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 231 с.

10. Комарова Н. М. Особливості консультативної роботи з сім'ями, які виховують біологічно нерідних дітей / Н. М. Комарова // Соціальний працівник. – 2006. – Серп. (№ 15). – С. 14 – 31.

11. Корнілова В. В. Психокорекційна програма поліпшення емоційної атмосфери у сім'ї (для батьків дітей дошкільного віку) / В. В. Корнілова // Практик. психологія та соц. робота. – 2012. – № 5. – С. 22-34. - Бібліогр.: с. 33-34.

12. Кривоніс Т. Г. Основи особистісної психотерапії : навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2011. 192 с.

13. Креймер Д. Психологічні засади травматерапії сімей учасників бойових дій / Д. Креймер, О. Запорожець // Вісник : [збірник] / Київ. ін-т бізнесу і технологій ; [відп. за вип. Р. О. Язиніна]. - Київ, 2016. – Вип. 3 (31). – С. 43-47. - Бібліогр.: с. 46-47.

14. Ми пережили. Техніки відновлення для сімей військових, цивільних та дітей : практ. посіб. / авт.-уклад.: Г. В. Циганенко, О. Л. Масик, О. А. Григор'єва [та ін.] ; за ред. Г. Циганенко . Київ : б. в., 2018.

15. Програма сертифікатного курсу з підвищення професійної компетентності за напрямом «Практична психологія у сфері професійного та сімейного консультування». Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 96 с.

16. Сімон Ф.Б., Рех-Сімон К. Циркулярне опитування. Системна терапія на клінічних прикладах: Підручник / Пер. з нім. В.Басюк, І.Краснопольська, В.Лановий. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2005. – 184 с.

17. Ткалич М. Жіночі гендерні ролі: рольові моделі та норми / М. Ткалич // Соц. психологія. – 2011. – № 6. – С. 158-167.

18. Тонкоголос Ю. Психологічні особливості сімейних установок сучасної жінки у дошлюбному періоді / Ю. Тонкоголос // Вісник / [редкол.: О. В. Романенко (голова редкол.) та ін.]. – Київ, 2010. – Вип. 1 [11]. - С. 128-129.

19. Федоренко Р. П. Діагностика реакцій подружжя на сімейну кризу в практиці психотерапії / Р. П. Федоренко // Актуальні проблеми сучасної психології : матеріали доп. і повідомл. на IV звітно-наук. конф. проф.-викл. складу та студентів і міжнар. наук.-практ. семінарі «Тенденції та перспективи розвитку психологічних досліджень: діалог культур», 18-22 квіт. / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України, Варшав. ун-т, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Київ [та ін.], 2005. – С. 115-116.

20. Фон Шліппе А., Швайцер Й. Системна психотерапія та консультування / Пер. з нім. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2004. – 320 с.

21. Яблонська Т. М. Сімейне консультування як засіб психологічної корекції дитячобатьківських взаємин / Т. М. Яблонська // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець Подільський, 2010. – Вип. 7. – С. 781-790.

22. Hrytsiuk, I., Magdysyuk, L., Zamelyuk, M., Podoliak, I. Peculiarities of professional culture development in modern youth in Ukraine. Youth Voice Journal. Great Britain: 2021. Vol. 11. P. 1-19.

23. Wspolczesne problemy systemu rodzinnego : Diagnoza - Terapia - Profilaktyka / red. nauk. M. Zdzislaw Stepulak. - Lublin : WSEI, 2014. – 316 s. : il. - (Monografie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie). – Текст пол.

Інформаційні джерела:

1. Венгер А. Сім'я, як соціально-психологічний феномен [Електронний ресурс] / А. Венгер // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Психологія. - Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 37. - С. 50-60. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpups_2015_37_8 (дата звернення: 10.02.2022). – Назва з екрана.

2. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0050028.pdf>.

3. Жданова М. П. Порушення здоров'я сім'ї при алкоголізмі у жінок та його психотерапія : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 19.00.04. Харків, 2007. 19 с.

4. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій : практич. посіб. / заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0050076.pdf>.

5. Кузьмук О. М. Кризова сім'я як приклад соціально вразливої категорії населення: соціологічний аналіз феномену [Електронний ресурс] / О. М. Кузьмук // Нова парадигма : журн. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, ТО «Нова парадигма». – Київ, 2015. - Вип. 126. – С. 208-217. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nopa_2015_126_25 (дата звернення: 10.02.2023). – Назва з екрана.

6. Крюкова М. А., Лісовенко А. Ф. Практикум з психотерапії та психокорекції : навч.-метод. рек. Одеса : Фенікс, 2020. 40 с. [URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051493.pdf](http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051493.pdf).

7. Лисенко Л. М. Психологічні особливості готовності до шлюбу та сімейного життя в юнацькому віці [Електронний ресурс] / Л. М. Лисенко, Н. В. Глущенко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – Харків, 2012. - Вип. 42(2). – С. 62-72. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psychol_2012_42\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psychol_2012_42(2)_10) (дата звернення: 10.02.2023) – Назва з екрана.

8. Олійник В. В. Сім'я як першооснова духовного, економічного та соціального розвитку суспільства: психологічний аспект [Електронний ресурс] / В. В. Олійник // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Психологія і педагогіка. – Острог, 2013. – Вип. 23. – С. 183-188. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2013_23_22 (дата звернення: 01.02.2023). – Назва з екрана.

9. Омельченко Л. М. Рівні готовності молодих сімей до конструктивного вирішення конфліктів [Електронний ресурс] / Л. М. Омельченко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2015. – Т. 10, вип. 27. – С. 364-372. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2015_10_27_36 (дата звернення: 11.06.2019). – Назва з екрана.

10. Магдисюк Л. І., Замелюк М. І., Беспарточна О. І., Борбич Н. В. Психологічна допомога дитині та сім'ї: практикум : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 280 с. [URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051916.pdf](http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051916.pdf).

11. Марценюк М. О. Теоретичні та практичні аспекти використання гри в сімейній психотерапії / М. О. Марценюк // Психологія: теорія і практика. Випуск 1 (3)' 2019 – С. 117-126. – Режим доступу: http://dspace.s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3515/1/Theoretical_and_practical_aspects_of_use_play_in_family_psychotherapy.pdf (дата звернення: 30.08.2023). – Назва з екрана.

12. Методи психотерапії та психокорекції : навч.-метод. комплекс / уклад.: О. С. Кочарян, А. М. Лісеная. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. 14 с. [URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi20/0013588.doc](http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi20/0013588.doc)

13. Мирошнеченко А. В. Соціально-психологічне функціонування сім'ї як малої групи [Електронний ресурс] / А. В. Мирошнеченко // Психологічні перспективи. - 2012. – Т. 1 : Особистість і мала група. – С. 14-147. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5604> (дата звернення: 01.02.2023). – Назва з екрана.

14. Посвістак О. А. Теоретико-методологічні основи психології сім'ї як галузі наукових знань [Електронний ресурс] / О. А. Посвістак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – Херсон, 2015. – Вип. 5. – С. 157-162. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2015_5_32 (дата звернення: 10.02.2023). – Назва з екрана.

15. Радчук В. М. Механізми вибору шлюбного партнера [Електронний ресурс] / В. М. Радчук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ф-т соціології, Ф-т психології. – Київ, 2014. – Вип. 2. – С. 232-239. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2014_2_37 (дата звернення: 10.02.2023. – Назва з екрана.

16. Склярчук А. Типологія проблемної сім'ї. Три аспекти проблемності [Електронний ресурс] / А. Склярчук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2013. - № 47. – С. 262-268. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2013_47_43 (дата звернення: 10.02.2023). – Назва з екрана.

17. Соціально-психологічна модель сімейних відносин [Електронний ресурс] // Психологія сім'ї : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Л. В. Помиткіна, В. В. Злагодух, Н. С. Хімченко, Н. І. Погорільська. – Київ, 2010. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Pomytkina_Liubov/Psykholohiia_simji.pdf (дата звернення: 10.02.2023). – Назва з екрана.

18. Теорія і технології застосування сучасних підходів до психотерапії у вітчизняних соціокультурних умовах : монографія / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. І. Онищенко, [та ін.] ; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ ; Кіровоград : Імекс–ЛТД, 2014. 268 с. [URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051507.pdf](http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051507.pdf).

19. Технології психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (з досвіду роботи) / за наук. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2021. 118 с. [URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0050066.pdf](http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0050066.pdf).

20. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу : монографія / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос [та ін.] ; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : Слово, 2020. 178 с. [URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051491.pdf](http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051491.pdf).

21. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Вид. 2-ге, змін. та допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 480 с. [URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051644.pdf](http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051644.pdf).

22. Шевченко Н. Ф. Основи психотерапії : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 117 с. [URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2017/02/0040010.docx](http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2017/02/0040010.docx).

23. Яремчук О. Соціально-психологічна модель сімейного міфу: теоретичний вимір [Електронний ресурс] / О. Яремчук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологія : електрон. наук. фах. вид. / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2017. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2017_1_13 (дата звернення: 10.02.2023). – Назва з екрана.